

საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები საქართველოში

დავით სარიშვილი¹

რევაზ ლორთქიფანიძე²

¹ გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, საქართველო

² უნივერსიტეტი გეომედი, საქართველო

* პასუხისმგებელი პირი: davitsarishvili@gmail.com

რეზიუმე. წინამდებარე კვლევა მიზნად ისახავს საქართველოში საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების პერსპექტივების შესწავლას და ანალიზს. ნაშრომში გაანალიზებულია 2017-2024 წლების სტატისტიკური მონაცემები, სექტორის განვითარების დინამიკა და ტენდენციები. კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ მიუხედავად COVID-19 პანდემიით გამოწვეული მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზეგავლენისა, საქართველოს ტურიზმის სექტორმა აჩვენა მაღალი მდგრადობა და სწრაფი აღდგენის უნარი. 2023 წელს დარგმა მიაღწია რეკორდულ მაჩვენებლებს - საერთაშორისო ტურიზმიდან მიღებულმა შემოსავლებმა 4.1 მილიარდი აშშ დოლარი შეადგინა, ხოლო ვიზიტორების რაოდენობამ 7 მილიონს გადააჭარბა. კვლევაში გაანალიზებულია ტურისტული ნაკადების გეოგრაფიული და დემოგრაფიული სტრუქტურა, ვიზიტების მიზნობრიობა და სეზონურობა. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ტურიზმის წილს მთლიან შიდა პროდუქტში და დარგის განვითარების სოციალურ-ეკონომიკურ ასპექტებს. ნაშრომში წარმოდგენილი ანალიზი ცხადყოფს საქართველოს მნიშვნელოვან პოტენციალს საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების თვალსაზრისით და გამოკვეთს ის ძირითადი გამოწვევები, რომელთა გადაჭრაც აუცილებელია დარგის მდგრადი განვითარებისთვის.

საკვანძო სიტყვები: საერთაშორისო ტურიზმი, ტურისტული ნაკადები, ეკონომიკური განვითარება, მდგრადი ტურიზმი, COVID-19 პანდემია, საქართველო

1. შესავალი

„ტურიზმის განვითარების ეკონომიკური მნიშვნელობა, უპირველეს ყოვლისა, ვლინდება საერთაშორისო ტურიზმიდან მიღებულ ეკონომიკურ სარგებელში, დასაქმების პერსპექტივებში და სახელმწიფო შემოსავლებში“ (მეტრეველი, 2011). როგორც მეტრეველი (2012) აღნიშნავს, „ტურიზმი, როგორც ეკონომიკის სექტორი, სარგებელს იღებს სხვა სფეროების აქტივობებისგან“ რამდენიმე მნიშვნელოვანი ფაქტორის გამო.

უკლება (2009) გამოყოფს შემდეგ მნიშვნელოვან ასპექტებს: „ა) ტურიზმი ისტორიულად იყო და რჩება მზარდ დარგად; ბ) საერთაშორისო ტურიზმში ინვესტიციების უმეტესობა შედარებით მდიდარი და განვითარებული ქვეყნებიდან შემოედინება; გ) საერთაშორისო ტურიზმი წარმოადგენს მყარი ვალუტის წყაროს“.

არაბული (2006) ხაზს უსვამს, რომ „ტურიზმზე არ ვრცელდება სავაჭრო შეზღუდვები, ხოლო მრავალი ტურისტული ატრაქცია ბუნებრივად არსებობს და არ საჭიროებს დამატებით ინვესტიციებს“.

„ტურიზმის გლობალური ეკონომიკური მნიშვნელობიდან გამომდინარე, იზრდება არა მხოლოდ საერთაშორისო ტურისტული რესურსების, არამედ თავად ტურისტული დანიშნულების ადგილების რაოდენობა“ (Piranashvili, 2015). ფირანაშვილი (2011) აღნიშნავს, რომ „დღესდღეობით პრაქტიკულად არ არსებობს ქვეყანა, რომელიც არ არის ჩართული საერთაშორისო ტურიზმის სისტემაში“.

კუტალაძის (2006) თანახმად, „XX საუკუნის 90-იან წლებში საერთაშორისო ტურიზმის სწრაფი განვითარების შედეგად შეიქმნა საერთაშორისო ტურიზმის კვლევითი და სტატისტიკური ცენტრები“. ილაური (2010) დამატებით აღნიშნავს, რომ „შემუშავდა მეთოდოლოგია, რომელმაც შესაძლებელი გახადა მსოფლიო ტურისტული სფეროს კომპლექსური სოციალურ-ეკონომიკური ანალიზის ჩატარება“.

რევაზიშვილის (2006) კვლევის თანახმად, „საქართველოში საერთაშორისო ტურიზმის ბაზარი სწრაფი ტემპით ვითარდება“. „საგარეჯოს მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური განვითარების გეგმის“ (2010) მიხედვით, „თანამედროვე მსოფლიოში ტურიზმის ეკონომიკური როლი და მნიშვნელობა მუდმივად იზრდება, რაც განპირობებულია სხვადასხვა ქვეყნის შემოსავლების ზრდითა და მოსახლეობის ცხოვრების დონის გაუმჯობესებით“.

მეტრეველი (2011) ასკვნის, რომ „ტურიზმის სწრაფ განვითარებას განაპირობებს ისიც, რომ ტურისტული ბიზნესის დასაწყებად არ არის საჭირო მნიშვნელოვანი ფინანსური ინვესტიციები, არსებობს მაღალი მოთხოვნა ტურისტულ მომსახურებაზე და დარგს ახასიათებს რენტაბელობის მაღალი მაჩვენებელი“.

2. საერთაშორისო ტურიზმის განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორები

საერთაშორისო ტურიზმის განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორები შეიძლება დაიყოს შემდეგ ძირითად კატეგორიებად: 1) სოციალურ-ეკონომიკური; 2) გეოგრაფიული; 3) ბუნებრივ-რეკრეაციული; 4) ისტორიულ-კულტურული; 5) სამედიცინო-სანიტარული; 6) პოლიტიკური; 7) ეკოლოგიური.

საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე ყალიბდება გლობალური მსოფლიო ტურისტული სივრცე. ეს პროცესი მიმდინარეობს სამი ძირითადი მიმართულებით: ტურისტული სივრცის სტრუქტურულიზაციით, ცენტრალურ-პერიფერიული სტრუქტურის გაძლიერებითა და საერთაშორისო ტურიზმის სფეროში ახალი ტერიტორიების ინტეგრაციით.

საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების მთავარ ცენტრებს წარმოადგენს დასავლეთ ევროპა და ჩრდილოეთ ამერიკა, რომლებზეც მოდის მსოფლიოს საერთაშორისო ტურისტული ვიზიტების ოთხ მეხუთედზე მეტი. მსოფლიო ტურისტული სივრცის ნახევრად პერიფერიულ ზონებს მიეკუთვნება აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონი, ცენტრალურ-აღმოსავლეთ ევროპა და ლათინური ამერიკა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონი, რომელიც წარმოადგენს პერსპექტიულ და დინამიურად განვითარებად არეალს და ზრდის ტემპებით არა მხოლოდ უახლოვდება ჩრდილოეთ ამერიკას, არამედ ზოგიერთი ტურისტული მაკრომაჩვენებლით მას აღემატება კიდევ.

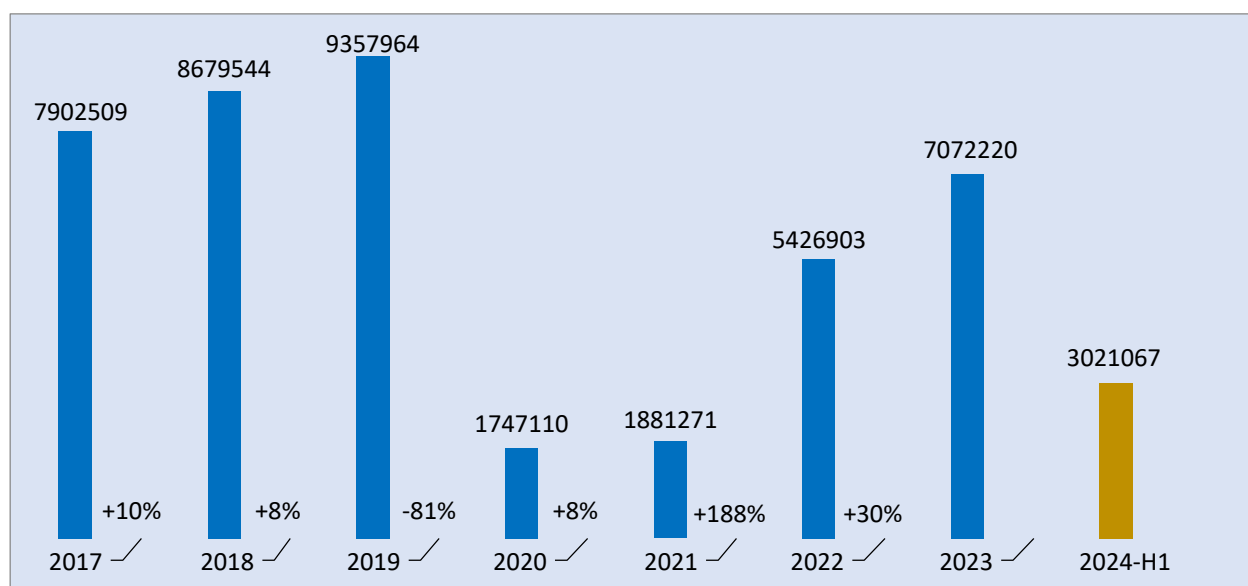
ტურიზმი, როგორც მომსახურების სფეროს დარგი, იყოფა საერთაშორისო და შიდა ტურიზმად. საერთაშორისო ტურიზმი, თავის მხრივ, მოიცავს შემომყვან და გამყვან ტურიზმს. საყურადღებოა, რომ საქართველოში ამჟამად განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა საერთაშორისო ტურიზმის ერთ-ერთ მიმართულებას - შემომყვან ტურიზმს.

საქართველო, თავისი ბუნებრივი, გეოგრაფიული, რეკრეაციული რესურსებისა და ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის წყალობით, ფლობს ტურიზმისა და საკურორტო საქმიანობის განვითარების მნიშვნელოვან პოტენციალს. ქვეყანაში აღრიცხულია 12,000 ისტორიისა და კულტურის ძეგლი, 103 კურორტი, 182 საკურორტო ადგილი, 2,400 მინერალური წყლის წყარო და 8 ეროვნული პარკი. ტურისტული რესურსების მრავალფეროვნებითა და მნიშვნელობით საქართველო უნიკალური ქვეყანაა, რომლის მიმართ ინტერესი ჯერ კიდევ ანტიკური პერიოდიდან არსებობდა, რასაც ადასტურებს არგონავტების მითიც.

3. საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები საქართველოში

ტურიზმის სექტორი მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე, რის გამოც მისი განვითარების სახელმწიფო პოლიტიკა უნდა ითვალისწინებდეს სამ ძირითად კომპონენტს: ეკონომიკურ ეფექტიანობას, ეკოლოგიურ მდგრადობასა და სოციალურ სამართლიანობას. საქართველოში ტურიზმის მდგრადი განვითარების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია სისტემური მიდგომის დანერგვა, რომელიც მოიცავს როგორც მეცნიერულად დასაბუთებული მარკეტინგული კვლევების განხორციელებას, ისე საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი, მაღალხარისხიანი ტურისტული პროდუქტების შექმნასა და განვითარებას.

დიაგრამა 1. საქართველოს სახელმწიფო საზღვრებზე უცხოელი მოქალაქეების ჩამოსვლების რაოდენობა 2017-2024 (I-II კვ.) წწ.

წყარო: შინაგან საქმეთა სამინისტრო

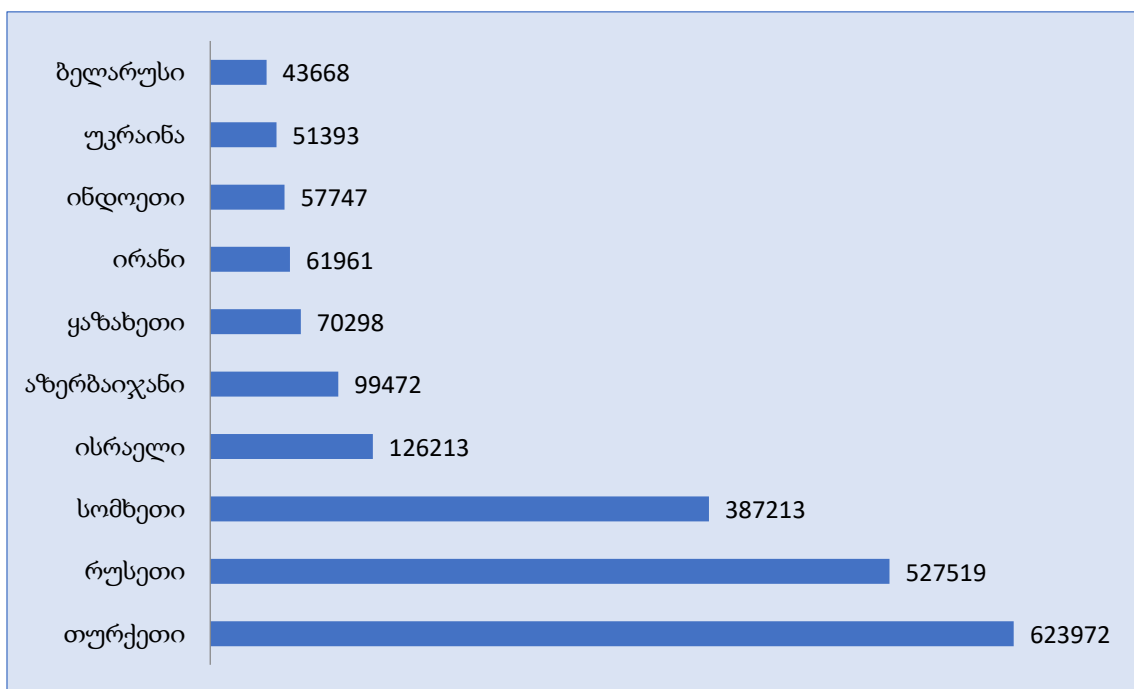
დიაგრამა 1 ასახავს საქართველოში საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობის დინამიკას 2017-2024 წლების პერიოდში. მონაცემების ანალიზი ცხადყოფს, რომ 2017-2019 წლებში ქვეყანაში შეინიშნებოდა საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობის სტაბილური ზრდის ტენდენცია. კერძოდ, 2017 წელს საქართველოს 7,902,509 საერთაშორისო ვიზიტორი ეწვია, 2018 წელს ეს მაჩვენებელი 10%-ით გაიზარდა და 8,679,544 შეადგინა, ხოლო 2019 წელს კიდევ 8%-იანი ზრდის შედეგად 9,357,964 ვიზიტორს მიაღწია.

2020 წელს, COVID-19 პანდემიის გავლენით, საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობამ მკვეთრი კლება განიცადა. მაჩვენებელი 81%-ით შემცირდა და მხოლოდ 1,747,110 ვიზიტორი შეადგინა, რაც ანალიზირებული პერიოდის განმავლობაში ყველაზე დაბალი მაჩვენებელია.

პანდემიის შემდგომ პერიოდში დაიწყო თანდათანობითი აღდგენის პროცესი. 2021 წელს მცირედი, 8%-იანი ზრდა დაფიქსირდა და ვიზიტორების რაოდენობამ 1,881,271 შეადგინა. მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება აღინიშნა 2022 წელს, როდესაც 188%-იანი ზრდის შედეგად ვიზიტორების რაოდენობამ 5,426,903-ს მიაღწია. აღდგენის ტენდენცია გაგრძელდა 2023 წელსაც, როდესაც 30%-იანი ზრდით ვიზიტორების რაოდენობამ 7,072,220 შეადგინა.

2024 წლის პირველი ნახევრის მონაცემები, რომელიც 3,021,067 ვიზიტორს აჩვენებს, მიუთითებს ტურიზმის სექტორის შემდგომი აღდგენის პოზიტიურ დინამიკაზე. მთლიანობაში, დიაგრამის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ მიუხედავად პანდემიით გამოწვეული მნიშვნელოვანი კრიზისისა, საქართველოს ტურიზმის სექტორმა შეძლო აღდგენა და ამჟამად დემონსტრირებს სტაბილური ზრდის ტენდენციას, თუმცა ჯერ არ მიუღწევია პანდემიამდელ მაჩვენებლებს.

დიაგრამა 2. ვიზიტორების რეიტინგი 2024 წელს

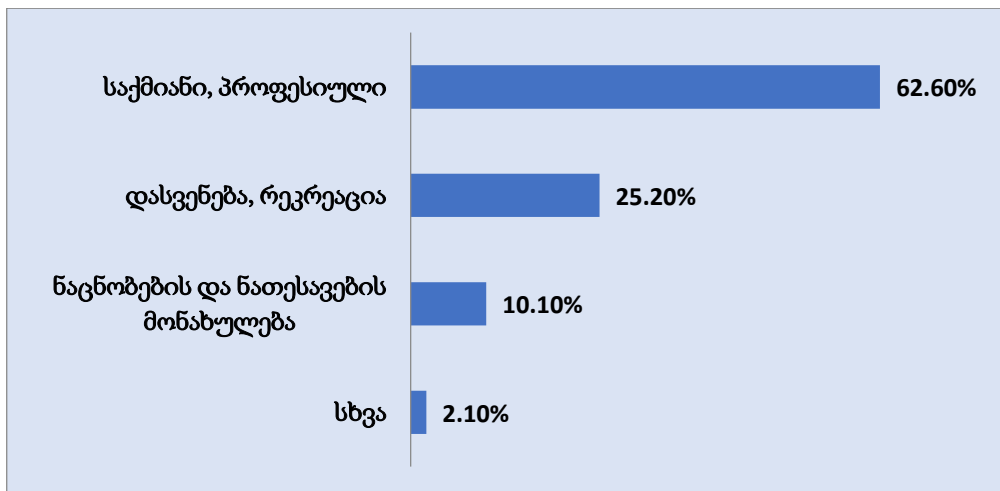

წყარო: შინაგან საქმეთა სამინისტრო

დიაგრამა 2 წარმოადგენს საერთაშორისო ვიზიტორების განაწილებას წარმოშობის ქვეყნების მიხედვით საქართველოში. მონაცემების მიხედვით, ყველაზე მეტი ვიზიტორი თურქეთიდან ფიქსირდება - 623,972 ადამიანი, რაც მნიშვნელოვნად აღემატება სხვა ქვეყნების მაჩვენებლებს. მეორე ადგილზეა რუსეთი 527,519 ვიზიტორით, ხოლო მესამე პოზიციას იკავებს სომხეთი 387,691 ვიზიტორით. შუალედურ პოზიციებს იკავებენ ისრაელი (126,213 ვიზიტორი) და აზერბაიჯანი (99,472 ვიზიტორი). საშუალო რაოდენობის ვიზიტორები ფიქსირდება ყაზახეთიდან (70,298), ირანიდან (61,961) და ინდოეთიდან (57,747). რეიტინგის ბოლო პოზიციებს იკავებენ უკრაინა 51,393 ვიზიტორით და ბელარუსი 43,668 ვიზიტორით. აღსანიშნავია, რომ პირველ სამეულსა და დანარჩენ ქვეყნებს შორის საკმაოდ დიდი სხვაობაა ვიზიტორების რაოდენობის თვალსაზრისით.

მონაცემების ანალიზი ცხადყოფს, რომ საქართველოს ტურისტული ბაზრის უმთავრეს წყაროს წარმოადგენენ მეზობელი ქვეყნები (თურქეთი, რუსეთი, სომხეთი, აზერბაიჯანი) და რეგიონული პარტნიორები. ეს შეიძლება აიხსნას გეოგრაფიული სიახლოვით, ისტორიული კავშირებით, სატრანსპორტო კავშირების სიმარტივით და კულტურული მსგავსებით. განსაკუთრებით საყურადღებოა ისრაელისა და ინდოეთის წარმომადგენლობა ათეულში, რაც მიუთითებს საქართველოს ტურისტული ბაზრის დივერსიფიკაციის ტენდენციაზე.

დიაგრამა 3. საქართველოში ჩამოსვლის მიზანი

დიაგრამა 3 ასახავს საქართველოში ვიზიტორების მიერ განხორციელებული აქტივობების პროცენტულ განაწილებას. მონაცემების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ვიზიტორების უმრავლესობა - 62.60% - საქართველოში ჩამოდის საქმიანი და პროფესიული მიზნებით, რაც მიუთითებს ქვეყნის მზარდ როლზე რეგიონულ ბიზნეს ურთიერთობებში.

მეორე მნიშვნელოვან კატეგორიას წარმოადგენს დასვენება და რეკრეაცია, რომელზეც მოდის ვიზიტორების 25.20%. ეს მაჩვენებელი მიუთითებს საქართველოს, როგორც ტურისტული დანიშნულების ადგილის მზარდ პოპულარობაზე.

ნაცნობებისა და ნათესავების მონახულება შეადგენს ვიზიტების 10.10%-ს, რაც შეიძლება აიხსნას საზღვარგარეთ მცხოვრები ქართული დიასპორის არსებობითა და რეგიონული ოჯახური კავშირებით.

სხვა მიზნებით ვიზიტები შეადგენს მხოლოდ 2.10%-ს, რაც მოიცავს სხვადასხვა აქტივობებს, რომლებიც არ ხვდება ზემოთ ჩამოთვლილ კატეგორიებში.

ეს მონაცემები მიუთითებს, რომ საქართველო უფრო მეტად პოზიციონირდება როგორც ბიზნეს დანიშნულების ქვეყანა, თუმცა მნიშვნელოვანი წილი უკავია ასევე რეკრეაციულ ტურიზმსაც. ეს ინფორმაცია შეიძლება სასარგებლო იყოს ტურიზმის პოლიტიკის დაგეგმვისა და მარკეტინგული სტრატეგიების შემუშავებისას.

საქართველოში ჩამოსული ვიზიტორებისთვის განსაკუთრებით შთამბეჭდავია ადგილობრივი მოსახლეობის სტუმართმასპინძლობა, ქვეყნის უნიკალური ბუნებრივი მრავალფეროვნება და მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობა, მათ შორის ისტორიული ძეგლები, არქიტექტურული ნაგებობები და ფოლკლორული ტრადიციები. ვიზიტორთა უმრავლესობისთვის პრიორიტეტულია კულტურული ტურიზმი.

საქართველოში მაღალეფექტური და კონკურენტუნარიანი ტურისტული ინდუსტრიის განვითარება მოითხოვს რიგი მნიშვნელოვანი საკითხების გადაჭრას: ტურისტული საქმიანობის ნორმატიულ-სამართლებრივი ბაზის სრულყოფას, სახელმწიფო რეგულირების ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბებას, თანამედროვე ეროვნული ტურისტული ბაზრის ფორმირებას კონკურენტული გარემოს უზრუნველყოფით და საქართველოს ინტეგრაციას მსოფლიო ტურისტულ ბაზარზე საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავების გზით.

საერთაშორისო ტურიზმი წარმოადგენს საქართველოს ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას. ქვეყანა ფლობს ყველა საჭირო რესურსს იმისათვის, რომ ტურიზმის ინდუსტრია ჩამოყალიბდეს ეკონომიკის წამყვან დარგად. როგორც შიდა, ისე საერთაშორისო ტურიზმი მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში, ხოლო უცხოელი ვიზიტორების დანახარჯები არსებით გავლენას ახდენს საქართველოს საგადასახდელი ბალანსზე.

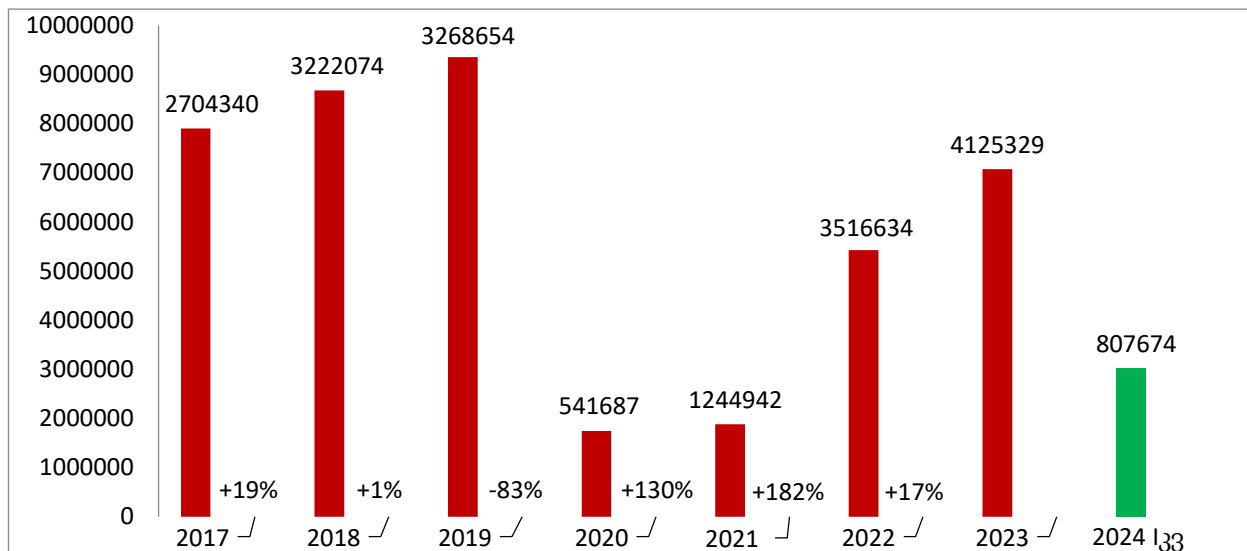
ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების პერსპექტივა პოზიტიურად ფასდება. პროგნოზების თანახმად, მომდევნო წლებში მოსალოდნელია დასაქმების მაჩვენებლისა და შემოსავლების მნიშვნელოვანი ზრდა. საქართველოს მთავრობისა და ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის კოორდინირებული მუშაობის შედეგად პროგნოზირებულია საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობის მნიშვნელოვანი მატება.

„საქართველოს ტურიზმის სტრატეგია 2025“ წარმოადგენს სახელმძღვანელო დოკუმენტს, რომელიც მიზნად ისახავს ტურიზმის მდგრადი განვითარების ხელშეწყობას, დარგიდან მიღებული შემოსავლების ზრდას და სექტორის მნიშვნელობის გაძლიერებას.

საქართველოს მთავრობის სტრატეგიული ამოცანაა ისეთი სამოქმედო გეგმის შემუშავება და იმპლემენტაცია, რომელიც ქვეყნის მდიდარ ბუნებრივ და კულტურულ რესურსებს გარდაქმნის საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის ტურისტულ პროდუქტად და

უნიკალური გამოცდილების მიღების შესაძლებლობად. აღნიშნული სტრატეგია ორიენტირებულია მაღალგადახდისუნარიანი ტურისტების მოზიდვაზე ევროკავშირის ქვეყნებიდან, ჩრდილოეთ ამერიკიდან, ახლო აღმოსავლეთიდან და აზიიდან.

დიაგრამა 4. შემოსავლები საერთაშორისო ტურიზმიდან (1000 აშშ დოლარი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა 4 ასახავს საქართველოში საერთაშორისო ტურიზმიდან მიღებულ შემოსავლებს 2017-2024 წლების პერიოდში (ათას აშშ დოლარში). მონაცემების ანალიზი გვიჩვენებს მნიშვნელოვან დინამიკას და რამდენიმე საკვანძო ტენდენციას.

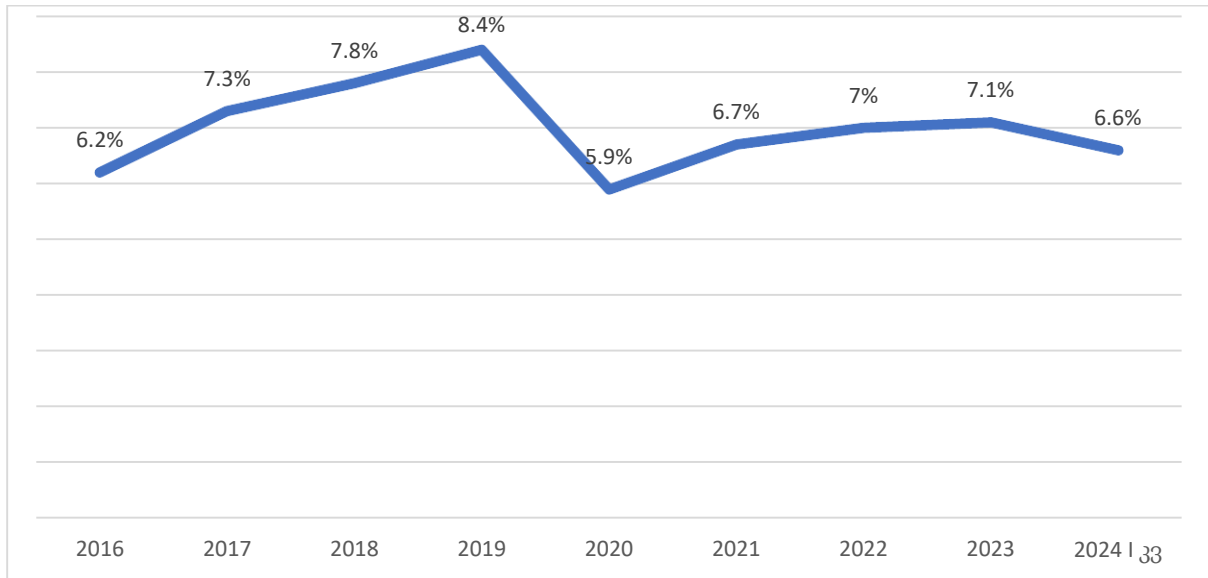
2017-2019 წლების პერიოდში შეინიშნებოდა შემოსავლების სტაბილური ზრდა. 2017 წელს შემოსავალმა შეადგინა 2,704,340 ათასი აშშ დოლარი, 2018 წელს დაფიქსირდა 19%-იანი ზრდა და მაჩვენებელმა მიაღწია 3,222,074 ათას დოლარს. 2019 წელს კიდევ 1%-იანი ზრდით შემოსავალმა შეადგინა 3,268,654 ათასი დოლარი.

2020 წელს, COVID-19 პანდემიის გავლენით, დაფიქსირდა მკვეთრი ვარდნა - 83%-ით, რის შედეგადაც შემოსავალი 541,687 ათას დოლარამდე შემცირდა. თუმცა, 2021 წლიდან დაიწყო აღდგენის პროცესი: 130%-იანი ზრდით შემოსავალმა მიაღწია 1,244,942 ათას დოლარს.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია 2022 წლის მონაცემი, როდესაც დაფიქსირდა 182%-იანი ზრდა და შემოსავალმა შეადგინა 3,516,634 ათასი დოლარი. 2023 წელს გაგრძელდა პოზიტიური ტენდენცია 17%-იანი ზრდით, რამაც შემოსავალი 4,125,329 ათას დოლარამდე გაზარდა, რაც ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია ანალიზირებულ პერიოდში.

2024 წლის პირველი ნახევრის მონაცემი - 807,674 ათასი დოლარი - მიუთითებს, რომ ტურიზმის სექტორი ინარჩუნებს სტაბილურობას და აგრძელებს აღდგენის ტენდენციას. მთლიანობაში, დიაგრამა აჩვენებს, რომ მიუხედავად პანდემიით გამოწვეული მნიშვნელოვანი კრიზისისა, საქართველოს ტურიზმის სექტორმა არა მხოლოდ შეძლო აღდგენა, არამედ გადააჭარბა კიდევ პანდემიამდელ მაჩვენებლებს, რაც მიუთითებს დარგის მდგრადობასა და განვითარების პოტენციალზე.

დიაგრამა 5. ტურიზმის წილი მთლიან შიდა პროდუქტში

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

დიაგრამა 5 ასახავს ტურიზმის წილის დინამიკას მთლიან შიდა პროდუქტში 2016-2024 წლების პერიოდისთვის. მონაცემების ანალიზი გვიჩვენებს საინტერესო ტენდენციებს სექტორის განვითარებაში.

2016-2019 წლებში შეინიშნებოდა ტურიზმის წილის სტაბილური ზრდა მშპ-ში. 2016 წელს ეს მაჩვენებელი შეადგენდა 6.2%-ს, 2017 წელს გაიზარდა 7.3%-მდე, 2018 წელს მიაღწია 7.8%-ს, ხოლო 2019 წელს დაფიქსირდა მაქსიმალური მაჩვენებელი - 8.4%.

2020 წელს, COVID-19 პანდემიის გავლენით, მოხდა მკვეთრი ვარდნა და მაჩვენებელი 5.9%-მდე შემცირდა, რაც ანალიზირებული პერიოდის ყველაზე დაბალი ნიშნულია. თუმცა, 2021 წლიდან დაიწყო აღდგენის პროცესი - მაჩვენებელმა 6.7% შეადგინა.

2022 წელს გაგრძელდა ზრდის ტენდენცია და მაჩვენებელმა 7.0%-ს მიაღწია, ხოლო 2023 წელს მცირედით გაიზარდა 7.1%-მდე. 2024 წლის პირველი კვარტლის მონაცემით, ტურიზმის წილი მშპ-ში შეადგენს 6.6%-ს.

მთლიანობაში, დიაგრამა აჩვენებს, რომ მიუხედავად პანდემიით გამოწვეული მნიშვნელოვანი ვარდნისა, ტურიზმის სექტორი თანდათანობით იბრუნებს პოზიციებს საქართველოს ეკონომიკაში, თუმცა ჯერ არ მიუღწევია პანდემიამდელ მაჩვენებელს (8.4%). ეს დინამიკა მიუთითებს სექტორის მდგრადობაზე და აღდგენის პოტენციალზე, მაგრამ ასევე აჩვენებს, რომ კვლავ არსებობს ზრდის შესაძლებლობები პანდემიამდელი დონის მისაღწევად.

საერთაშორისო ვიზიტორების დანახარჯები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს საქართველოს საგადასახადო ბალანსზე, სადაც ტურიზმზე მოდის სერვისის ექსპორტის შემოსავლების დაახლოებით 58%. საგადასახადო ბალანსი ასახავს როგორც უცხოელი ვიზიტორების დანახარჯებს საქართველოში, ასევე საქართველოს რეზიდენტების ხარჯებს საზღვარგარეთ.

მოგზაურობისა და ტურიზმის მსოფლიო საბჭოს (WTTC) მონაცემებით, 2021 წელს დარგის წვლილმა გლობალურ მშპ-ში 5.8 ტრილიონი აშშ დოლარი შეადგინა (21.7%-იანი ზრდა), რამაც ხელი შეუწყო 289 მილიონი სამუშაო ადგილის შექმნას. სექტორის საერთო წვლილი მსოფლიო ეკონომიკაში შეადგენს მშპ-ს 6.1%-ს და უზრუნველყოფს ყოველ მეტერთმეტე სამუშაო ადგილს.

საქართველოში 2021 წელს საერთაშორისო ვიზიტების რაოდენობამ 1,881,281 შეადგინა (2019 წლის მაჩვენებლის 20.1%), ხოლო შემოსავალმა - 1.24 მილიარდი დოლარი (129.8%-იანი ზრდა). მთლიანმა დამატებულმა ღირებულებამ 3.38 მილიარდ ლარს მიაღწია (32.3%-იანი ზრდა), რის შედეგადაც ტურიზმის წილი მშპ-ში 5.9%-დან 6.4%-მდე გაიზარდა. აღსანიშნავია, რომ 2020 წელს COVID-19 პანდემიამ განსაკუთრებით ნეგატიური გავლენა მოახდინა ტურიზმის სექტორზე.

4. საერთაშორისო ვიზიტები საქართველოში

2021 წელს, COVID-19 პანდემიით გამოწვეული გლობალური კრიზისის მიუხედავად, საქართველოს ტურისტული სექტორი აჩვენებდა აღდგენის სტაბილურ ტენდენციას. საერთაშორისო ვიზიტორების რაოდენობამ 1,881,271 შეადგინა, რაც წინა წელთან შედარებით 7.7%-იან ზრდას წარმოადგენს. აქედან 1,721,242 (13.7%-იანი ზრდა) იყო ტურისტული მიზნით განხორციელებული ვიზიტი, ხოლო 160,029 (31.5%-იანი კლება) - არატურისტული ვიზიტი.

ტურისტული ვიზიტების სტრუქტურაში დამისთევით ვიზიტებმა შეადგინა 1,577,463 (45.1%-იანი ზრდა), ხოლო ერთდღიანმა ვიზიტებმა - 143,779 (66.3%-იანი კლება). სეზონურობის თვალსაზრისით, მაქსიმალური აქტივობა დაფიქსირდა მესამე კვარტალში, როდესაც ვიზიტების რაოდენობამ წლიური მაჩვენებლის 43.3% შეადგინა.

ვიზიტორთა გეოგრაფიული განაწილება თითქმის თანაბარია: მეზობელი ქვეყნების წილი შეადგენს 50.1%-ს (786,889 ვიზიტი), ხოლო სხვა ქვეყნებისა - 49.9%-ს (782,794 ვიზიტი). წამყვან პოზიციას ინარჩუნებს თურქეთი 326,494 ვიზიტით. ევროკავშირის ქვეყნებიდან განხორციელდა 139,157 ვიზიტი (96.7%-იანი ზრდა), სადაც დომინირებდნენ პოლონეთი, გერმანია და საფრანგეთი.

ტრანსპორტის სახეობების მიხედვით, ვიზიტორთა 51% იყენებდა საჰაერო მიმოსვლას, 48% კი - სახმელეთო ტრანსპორტს. სასაზღვრო-გამშვები პუნქტებიდან ყველაზე დიდი დატვირთვა (ვიზიტების 33%) დაფიქსირდა თბილისის საერთაშორისო აეროპორტში.

დემოგრაფიული მახასიათებლების მიხედვით, ვიზიტების 69% განხორციელდა მამაკაცების მიერ, ხოლო ასაკობრივ სტრუქტურაში დომინირებდა 31-50 წლის ასაკობრივი სეგმენტი (51.4%).

დიაგრამა 6. ტურიზმის სტატისტიკა 2023 წელს

საერთაშორისო მოგზაურობიდან მიღებული შემოსავალი \$4.1 მლრდ	2019 წლის მონაცემებით +26.2% ზრდა	2022 წლის მონაცემებით +17.3% ზრდა
საერთაშორისო მოზაური 7,072,220	2019 წლის მონაცემებით 75.6% აღდგენა	2022 წლის მონაცემებით +30.3% ზრდა
საერთაშორისო ტურისტი 4,669,467	2019 წლის მონაცემებით 91.9% აღდგენა	2022 წლის მონაცემებით +27.8% ზრდა

2023 წელს საქართველოს საერთაშორისო ტურიზმიდან მიღებულმა შემოსავლებმა რეკორდული 4.1 მილიარდი აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 26.2%-ით (856.7 მლნ) აღემატება 2019 წლის და 17.3%-ით (608.7 მლნ) - 2022 წლის მაჩვენებლებს. მეოთხე კვარტალში შემოსავლებმა 873.7 მლნ დოლარი შეადგინა, რაც 27.4%-ით აღემატება 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს.

ვიზიტების რაოდენობა 2023 წელს 7,072,220-მდე გაიზარდა, რაც პანდემიამდელი პერიოდის მაჩვენებლის 75.6%-ს და 2022 წელთან შედარებით 30.3%-იან ზრდას წარმოადგენს. საერთაშორისო ტურისტული ვიზიტების რაოდენობამ 4,669,467 შეადგინა (2019 წლის 91.9%, 2022 წელთან შედარებით +27.8%).

ტურიზმის მდგრადი განვითარების სტრატეგიული მიმართულებებია:

- საერთაშორისო ტურისტული ნაკადების ზრდა და მათი დანახარჯების გაზრდა;
- ტურიზმის სახეობების ეკონომიკური ეფექტიანობის ოპტიმიზაცია;
- მაღალი ეკონომიკური პოტენციალის მქონე რეგიონების ინფრასტრუქტურის განვითარება;
- შიდა და საერთაშორისო ტურიზმის ინტეგრაცია.

განსაკუთრებული პოტენციალი აქვს აგროტურიზმს, კერძოდ, ღვინის ტურიზმს, რომელიც მოიცავს რთველს, ღვინის დაყენებისა და დეგუსტაციის ტურებს. მდგრადი განვითარების

პრინციპების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია რეგიონების გამტარუნარიანობის პოტენციალის შეფასება და ისეთი ტურისტების მოზიდვა, რომლებიც პატივს სცემენ ადგილობრივ გარემოსა და საზოგადოებას.

5. საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტები საქართველოში

თანამედროვე ეკონომიკაში ტურიზმი წარმოადგენს მნიშვნელოვან დარგთაშორის სამეურნეო კომპლექსს. ის მოიცავს ეროვნული ეკონომიკის ურთიერთდამოკიდებული დარგებისა და საწარმოების ერთობლიობას, რომელთა ძირითადი ფუნქციაა ტურისტული რესურსების რაციონალური გამოყენებით დააკმაყოფილონ მზარდი მოთხოვნა დასვენებასა და მოგზაურობაზე.

ტურიზმის სექტორს მნიშვნელოვანი პოტენციალი გააჩნია ეკონომიკური ზრდის, დასაქმების, რეგიონული განვითარების, ინფრასტრუქტურისა და კერძო სექტორის განვითარების თვალსაზრისით. თუმცა, მის პოზიტიურ ეფექტებთან ერთად, გასათვალისწინებელია პოტენციური ნეგატიური შედეგებიც.

განვითარებადი ქვეყნები ხშირად ზედმეტად ოპტიმისტურად აფასებენ ტურიზმის სექტორს და მიმართავენ მნიშვნელოვან ინვესტიციებს მის განსავითარებლად, რამაც შესაძლოა გამოიწვიოს სხვა მნიშვნელოვანი სფეროების (განათლება, ჯანდაცვა) დაფინანსების შემცირება. გარდა ამისა, ტურიზმის განვითარებამ შესაძლოა გამოიწვიოს:

- ინფლაციური პროცესების გააქტიურება;
- ფასების ზრდა პირველადი მოხმარების საქონელსა და უძრავ ქონებაზე;
- ადგილობრივი მოსახლეობის გამოდევნა ტურისტული ზონებიდან მაღალი ფასების გამო.

დამატებით რისკს წარმოადგენს იმპორტული საქონლისა და მომსახურების მაღალი წილი და უცხოური კაპიტალის დომინირება ტურისტულ ინდუსტრიაში, რაც ამცირებს სექტორის დადებით ეკონომიკურ ეფექტს ქვეყნისთვის. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ტურიზმის ზოგიერთი სახეობის განვითარება, განსაკუთრებით საწყის ეტაპზე, პრაქტიკულად შეუძლებელია უცხოური ინვესტიციების გარეშე, ადგილობრივი კაპიტალისა და მმართველობითი რესურსების სიმწირის გამო.

6. დასკვნა

საქართველოში საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების ანალიზი აჩვენებს, რომ მიუხედავად COVID-19 პანდემიით გამოწვეული მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზეგავლენისა, სექტორმა გამოავლინა მაღალი მდგრადობა და სწრაფი აღდგენის უნარი. 2023 წელს დარგმა არა მხოლოდ დააღწია თავი კრიზისს, არამედ რეკორდულ მაჩვენებლებსაც მიაღწია - საერთაშორისო ტურიზმიდან მიღებულმა შემოსავლებმა 4.1 მილიარდი აშშ დოლარი შეადგინა.

კვლევამ გამოავლინა, რომ საქართველოს ტურისტული ბაზრის ძირითად სეგმენტს წარმოადგენენ მეზობელი ქვეყნები, თუმცა შეინიშნება ბაზრის დივერსიფიკაციის ტენდენციაც, რაზეც მიუთითებს ევროკავშირის ქვეყნებიდან, ისრაელიდან და ინდოეთიდან ვიზიტორების მზარდი რაოდენობა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ ვიზიტორების უმრავლესობა (62.60%) საქართველოში ჩამოდის საქმიანი და პროფესიული მიზნებით, რაც ხაზს უსვამს ქვეყნის მზარდ მნიშვნელობას რეგიონულ ბიზნეს-ჰაბად.

ტურიზმის წილი მშპ-ში, მიუხედავად პანდემიით გამოწვეული ვარდნისა (5.9%-მდე 2020 წელს), სტაბილურად იზრდება და 2023 წელს 7.1%-ს მიაღწია. თუმცა, ეს მაჩვენებელი ჯერ კიდევ ჩამორჩება პანდემიამდელ დონეს (8.4% 2019 წელს), რაც მიუთითებს შემდგომი ზრდის პოტენციალზე.

დარგის მდგრადი განვითარებისთვის აუცილებელია:

- ტურისტული ინფრასტრუქტურის შემდგომი განვითარება;
- ტურისტული პროდუქტების დივერსიფიკაცია;
- მაღალგადახდისუნარიანი ტურისტების მოზიდვა;
- სამართლებრივი ბაზის სრულყოფა;
- საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავება.

საქართველოს მდიდარი ბუნებრივი და კულტურული რესურსები, სტრატეგიული გეოგრაფიული მდებარეობა და სახელმწიფოს მხრიდან დარგის მხარდაჭერა ქმნის მყარ საფუძველს ტურიზმის სექტორის შემდგომი განვითარებისთვის. თუმცა, მნიშვნელოვანია გათვალისწინებულ იქნეს დარგის განვითარებასთან დაკავშირებული რისკები და გამოწვევები, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს ტურიზმის მდგრადი განვითარება ეკონომიკური, სოციალური და ეკოლოგიური ასპექტების გათვალისწინებით.

გამოყენებული ლიტერატურა

- არაბული, ვ. (2006). *ტურიზმის დაგეგმვის საფუძვლები*. თბილისი.
- ილაური, თ. (2010). ტურიზმის სამსახურის ნაყოფიერი და შინაარსიანი მუშაობა. *კახეთის კარიბჭე*, 12, 1-2.
- კუტალაძე, ი. (2006). ადამიანური რესურსების მენეჯმენტი. თბილისი.
- მეტრეველი, მ. (2011). ტურიზმის ეკონომიკა და პოლიტიკა. თბილისი.
- მეტრეველი, მ. (2012). ტურიზმი და გარემოს დაცვა - ეკოტურიზმის მენეჯმენტი. თბილისი.
- მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაცია. <https://www.unwto.org/>
- რევაზიშვილი, გ. (2006). საგარეჯოს ტურისტული განვითარების პერსპექტივები. პროექტი. საგარეჯო.
- საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი. (2010). ეკონომიკური განვითარების გეგმა. საგარეჯო. <https://sagarejo.gov.ge/>
- საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. *ტურიზმი*. <https://www.economy.ge/?page=ecoreview&s=22>
- საქართველოს ეროვნული ბანკი. (n.d.). <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (n.d.). <http://geostat.ge/>

- საქართველოს ტურიზმის ეროვნული სააგენტო. (n.d.). <http://gnta.ge/ge/>
- საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო. (n.d.). Retrieved from <http://police.ge/>
- უკლება, მ. (2009). *საერთაშორისო ტურიზმი*. თბილისი.
- ფირანაშვილი, მ. (2011). საერთაშორისო ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები საქართველოში. *ეკონომიკური პოლიტიკა და ბიზნეს პროცესების მართვა: საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენცია*.
- Anguridze, O., Charaia, V. & Doghonadze, I. (2015). *Security problems and modern challenges of the Georgian national currency*. Tbilisi State University.
- Charaia, V. & Lashkhi, M. (2022). Foreign direct investments during the coronomic crisis and armed conflict in the neighbourhood, Case of Georgia. *Globalization and Business*, 7(13), 51-56.
- Charaia, V. & Papava, V. (2022). On the Inflation and its Modifications in the Era of Global Pandemic: The Case of Some ADB Countries. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 9(8), 0007-0017.
- Lashkhi, M., Charaia, V., Boyarchuk, A. & Ebralidze, L. (2022). The Impact of Fintech on Financial Institutions: The Case of Georgia. *TalTech Journal of European Studies*, 12(2), 20-42.
- Papava, V. & Charaia, V. (2020). The coronomic crisis and some challenges for the Georgian economy. *GFSIS, Expert Opinion*, (136).
- Piranashvili, M. (2015). Socio-economic Aspects of Promoting International Tourism in Georgia. In Human Resources Management: Current Trends, Challenges Inspirations. *13th International Scientific Conference, Alexander Dubcek University of Trencin*.
- Sikharulidze, D. & Charaia, V. (2018). Oli paradigm and investment position of Georgia. *Globalization and Business*, 3(5), 71-78.
- UNESCO World Heritage Centre. Publications. <http://whc.unesco.org/en/publications/>

Prospects for the development of international tourism in Georgia

Davit Sarishvili^{1*}

Revaz Lortkipanidze²

¹ Grigol Robakidze University, Georgia

² University GEOMEDI, Georgia

*Corresponding author: davitsarishvili@gmail.com

Abstract. This research aims to study and analyze the prospects for international tourism development in Georgia. The paper analyzes statistical data for 2017-2024, examining the dynamics and trends of sector development. The research revealed that despite the significant negative impact of the COVID-19 pandemic, Georgia's tourism sector demonstrated high resilience and rapid recovery capacity. In 2023, the industry achieved record indicators - revenues from international tourism reached 4.1 billion USD, while the number of visitors exceeded 7 million. The study analyzes the geographical and demographic structure of tourist flows, purpose of visits, and seasonality. Special attention is paid to tourism's share in the gross domestic product and the socio-economic aspects of industry development. The analysis presented in the paper demonstrates Georgia's significant potential for international tourism development and identifies the main challenges that need to be addressed for sustainable industry development.

Key words: International Tourism, Tourist Flows, Economic Development, Sustainable Tourism, COVID-19 Pandemic, Georgia